

Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej

<https://bieszczadzki.strazgraniczna.pl/bie/oddzial/patron/14383,Patron.html>
2022-10-04, 23:13

Patron

Redaktor
24.11.2015

---

gen. bryg Jan Tomasz Gorzechowski

Jan Tomasz Gorzechowski urodził się 21 grudnia 1874 roku w rodzinie Henryka Adolfa Gorzechowskiego i Zofii z domu Tonkel Ślepowron. Wychowany w patriotycznych tradycjach domu rodzinnego, już w czasach gimnazjalnych i studenckich angażował się w działalność konspiracyjnych organizacji niepodległościowych. Wtedy też otrzymał przydomek „Jur”.

W roku 1898 ożenił się z Zofią z Bukowskich. Wspólnie doczekali się trójki potomstwa: Janusza, Ireny i Stanisława.

Od 1904 r. był członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej, działając głównie w strukturach jej Organizacji Techniczno - Bojowej. Dowodził kilkoma akcjami, z których najbardziej znaną jest odbicie z Pawiaka, w nocy z 23 na 24 kwietnia 1906 roku, 10 skazanych na śmierć więźniów politycznych. Plan akcji ułożono obserwując procedury więzienne. Zauważono, że więźniowie przed egzekucją są transportowani do X pawilonu Cytadeli Warszawskiej pod niewielką eskortą. Postanowiono wykorzystać ów fakt i zorganizować fałszywy konwój złożony z bojowców PPS przebranych za rosyjskich żandarmów, którymi miał dowodzić: odważny, opanowany, a do tego wysoki, dystyngowany, w złotych binoklach i z wypielęgnowaną czarną brodą Jan Gorzechowski. Sfałszowano dokumenty, przekupiono jednego z więziennych funkcjonariuszy, opanowano musztrę i wszystkie procedury obowiązujące żandarmów konwojujących więźniów, po to by nic nie zakłóciło przebiegu akcji.

To była doskonale przygotowana i przeprowadzona zuchwała akcja: bez oddania strzału z pilnie strzeżonego carskiego więzienia zostało odbitych 10 więźniów politycznych. O blamażu Rosjan mówiło się w całej Europie, a akcja bojowców stała się kanwą filmu pod tytułem „Dziesięciu z Pawiaka”.

Premiera filmu "Dziesięciu z Pawiaka" w kinie Atlantic w Warszawie

Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn.: 1-K-12270-3

W listopadzie 1907 roku „Jur” został aresztowany, ale władze carskie nie zorientowały się, że przed nimi stoi jeden z najaktywniejszych członków Organizacji Techniczno - Bojowej. Gorzechowski uznany został za agitatora i skazany na zesłanie na Syberię. Wyrok ten w maju 1908 r. zmieniono na wydalenie z granic Królestwa Polskiego. Od 1908 r. przebywał we Lwowie, czynnie uczestnicząc w tworzeniu Związku Walki Czynnej i Związku Strzeleckiego, gdzie ukończył kurs oficerski. Później droga jego kariery wiodła przez stworzone przez Józefa Piłsudskiego I Kompanię Kadrową i Legiony Polskie. Od 1918 roku służbę pełnił w Policji Państwowej. W styczniu 1919 roku Gorzechowski został aresztowany i ranny podczas endeckiego zamach stanu, w którym przeciwnicy Piłsudskiego chcieli obalić Naczelnika Państwa. Wydarzenia te jeszcze bardziej umocniły jego pozycję u boku Józefa Piłsudskiego, którego był współpracownikiem i przyjacielem.

Jan Tomasz Gorzechowski z żoną, Zofią Nałkowską, psami i sarenką Basią w Grodnie.

Źródło: Z. Nałkowska, Dzienniki, t. III, Warszawa 1980, str. 112/113.

W sierpniu 1919 r. przeszedł do żandarmerii polowej w której pełnił służbę do grudnia 1928 roku.

W 1922 roku zawarł związek małżeński z jedną z najbardziej znanych pisarek swojej epoki - Zofią Nałkowską.

Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 4 grudnia 1928 roku został powołany na stanowisko

Komendanta Straży Granicznej. Była to wówczas formacja, której powierzono ochronę zachodnich i południowych granic Rzeczypospolitej. Stanowisko objął 12 grudnia 1928 roku. W okresie kierowania Strażą Graniczną Jan Gorzechowski podejmował starania o to, by stała się ona formacją nowoczesną, dobrze uzbrojoną i wyszkoloną. Rozwijał w tym celu działalność Centralnej Szkoły Straży Granicznej, a w niej między innymi Zakładu Tresury Psów Granicznych, czy też organizując kursy ujeżdżania koni na potrzeby SG. W pierwszym dziesięcioleciu swej działalności Straż Graniczna stworzyła również własny wywiad oraz zbudowała jednolity system łączności pomiędzy placówkami, co było wielkim osiągnięciem Komendanta i jego współpracowników. Dbał o różne aspekty życia swych podwładnych wspierając inicjatywy, które miały na celu zaspokajanie ich potrzeb związanych ze służbą oraz poprawę jakości życia osobistego. Budowano nowe posterunki i komisariaty, wyposażano funkcjonariuszy w odzież, sprzęt, środki lokomocji. Komendant wspierał rozwój kas samopomocowych oraz Stowarzyszenia „Samopomoc SG” i „Stowarzyszenia Bursa dla Dzieci Oficerów i Szeregowych SG”, zajmującego się organizacją edukacji dla dzieci funkcjonariuszy służących na granicy, którego pierwotną siedzibą był Przemyśl. Komendant dbał też o stałe zacieśnianie więzi z

mieszkańcami pogranicza i budowanie wizerunku Straży Granicznej, jako formacji ściśle wpisanej w lokalny koloryt. 19 marca 1938 roku Jan Tomasz „Jur” Gorzechowski został awansowany przez Prezydenta RP Ignacego Mościckiego do stopnia generała brygady. Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 29 stycznia 1939 roku gen. bryg. Jan Tomasz Gorzechowski został zwolniony z czynnej służby z dniem 28 lutego 1939 roku. W czasie kampanii wrześniowej Jan Tomasz Gorzechowski pozostawał bez przydziału służbowego. Po jej zakończeniu przedostał się na teren Królestwa Rumunii, a stamtąd na Bliski Wschód, gdzie przebywając do kwietnia 1943 roku w Ośrodku Zapasowym Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich w Palestynie, organizował i kierował szkoleniem służb porządkowych na terenie Palestyny. Od kwietnia 1943 roku do 1947 roku, pozostawał na emigracji bez przydziału służbowego. W okresie tym aktywnie działał w środowisku piłsudczyków na Bliskim Wschodzie.

W 1947 r. „Jur” osiedlił się w Wielkiej Brytanii w Brookwood w hrabstwie Surrey. Zmarł 21 czerwca 1948 roku. Pochowany został na cmentarzu wojskowym Brookwood w Woking pod Londynem.

Za swoje zasługi został odznaczony:

- Orderem Virtuti Militarii 5kl.,
- Orderem Polonia Restituta 3 kl.,
- Krzyżem Niepodległości z Mieczami,
- 4-krotnie Krzyżem Walecznych.

Opracowano w Wydziale Ochrony Informacji Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej

PLIKI DO POBRANIA

[Rzecz o patronie \(pdf, 3.24 MB\) 24.11.2015 15:00](#)